

LA FEMOSA

OCTUBRE

ARTESA DE LLEIDA

1983

MUSSOL COMÚ

XOT

CONEGUEM LA NOSTRA FAUNA

MUSSOL BANYUT

MUSSOL EMIGRAN

MILOCA

PÒRTIC

Es bo mirar endavant i adonar-se de les immenses possibilitats que tenim de créixer. Es bo adonar-se, malgrat la indiferència (aquesta indiferència de la qual ens lamentem sempre) que obrir-se als és positiu. Es bo poder assolir unes fites que prèviament hom s'havia marcat de feia molt de temps i és bo perquè tot això ens ajuda a no defallir i a tirar endavant mes darrera mes aquesta revista, senzilla, però entranhablement nostra.

De fa temps estem intentant que la presentació de la FEMOSA sigui cada vegada millor, que surti neta, amb lletra clara i sense errors de màquina i val a dir (això ho podeu veure si teniu la curiositat de repassar revistes velles) que ens en sortim poc apoc. Però, tot això és una cadena; fer-la millor vol dir tenir més mitjants, més possibilitats econòmiques, possibilitats, altrament, que només es poden aconseguir tenint més subscriptors, més gent que ens ajudi econòmicament, i per un altre costat els subscriptors només es poden aconseguir fent una revista millor: interessant, neta i ben impresa...

No hem estat mai dels que es desanimen, dels que defalleixen, es cansen i ho engeguen tot a rodar. Encara que sempre hem estat limitats, tant amb col.laboracions com amb possibilitats econòmiques, hem procurat tirar endavant amb tot allò que ens ha estat possible. Primer va ésser el comprar la multicopista nova, després la màquina de fer clixes elec-

electrònics (que tantes possibilitats ens ha obert per a fer muntatges de cara a fer més atraent la revista) i ara hem culminat una vella aspiració a l'adquirir una màquina d'escriure electrònica que ha de fer possible un teclejat més net i uniforme. Junt amb tot això, LA FEMOSA és cada vegada més llegida per la gent del poble, cada cop tenim més subscriptors i això, a més a més d'ésser molt positiu, és bo perquè ens anima i ens il·lusiona a marcar-nos noves fites que temps endarrera hauria estat impensable d'abastar.

LA FEMOSA

• • • REVISTA DE INFORMACIÓ LOCAL • • •
EDITA AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
C. DEL CASTELL N. 23 ARTESA LLEIDA
DIPOSI T LEGAL N. L-264-1981
SEGONA EPOCA N. 47 OCTUBRE 1983

INDEX

PORTIC	1
DIALECS	4
ACLARIMENTS HISTORICS	9
PER QUE, PER QUI ESCRIC	11
DE SENYERA A DRAP DE CUINA	14
POESIA	16
CONEGUEM LA NOSTRA FAUNA	18
JA FA VINT ANYS	21
FABRICANTS DE VIRGINITATS	24
FULLS D'HISTORIA	27
BARBARISMES	29
ENTRETENIMENTS	30

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de la FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

AMB EL SUPORT DE LA GENERALITAT

DIALEGS...

AMB JOSEP DRUDI, ALCALDE D'ARTESA

Hem trobat al Sr. Alcalde assegut a la cadira del despatx, amb veu de refredat però amb ganes de dialogar amb nosaltres.

S'ha deixat passar un temps prudencial abans de venir-lo a entrevistar, ja que esperàvem, d'aquesta manera, trobar-lo ben assabentat del funcionament de la Casa de la Vila i al mateix temps coneixedor del tarannà de cadascun dels regidors i per això mateix ben coneixedor de la manera d'enfocar tots plegats una convivència per a poder dur els assumptes del Municipi endavant. Per a començar li voldriem preguntar:

Josep Drudis Berengué, més conegut pel Josep del Casimiro.

Vaig néixer a Artesa l'any 1927, casat, amb dues filles, d'ofici fuster, les meves aficions són la música i els esports.

Per a començar li voldriem preguntar:

1ª - Com va trobar l'Ajuntament, econòmicament, en prendre posició de l'alcaldia?

Resp. L'Ajuntament el vam trobar empenyat amb 20 milions de

pessetes en Crèdits a pagar en 14 anys, i per una l'altra part hem trobat 5 milions en metàlic que ens han anat molt be. Això ens ho deia tot serios.

2ª - Perquè no s'ha fet encara una reunió general al poble?

Resp. Fa sis mesos que som a Casa de la Vila. Els començaments no han estat fàcils, primer que ens havíem d'habituat i després l'estiu; no hem trobat encara el moment oportú i amb prou temes importants per assabentar la gent.

3ª - El fet de ser alcalde li ha representat algun canvi en la seva vida?

Resp. Canvi en la meua vida no, però he canviat la meua manera de veure les coses, trobo que de la teoria a la pràctica hi ha un bon tros, també he canviat de costums fins i tot m'estranya com puc fer-ro tot. Es veu tot satisfet.

4ª - Com pot compaginar la seva feina professional, el ser president de la " Panificadora " i el ser alcalde?

Resp. No s'ho pensa gens i ens diu tot rasantse el cap: tinc les hores programades; cada dia faig el mateix, com una rutina, em llevo a dos quarts de vuit i abans d'incorporar-me a la feina, si em queda una estona toco la guitarra, a les vuit vaig a la fusteria i a dos quarts de deu a esmorzar a casa amb moto o amb bicicleta. Després d'esmorzar a casa a casa amb moto o amb bicicleta. Després d'armorzar passo pel bar a fer un cafè i cap a la Panificadora a donar un cop d'ull. Torno a la feina fins a dos quarts de dues que passo per l'Ajuntament i cap a casa a dinar. Després toco la guitarra una estona i me'n torno al cafè. A les quatre a la fusteria fins a les vuit que sopo i bereno per tornar a l'Ajun-

tament fins quan, convé. Com veieu ho compagino bastant bé.

5ª -- D'ençà que és alcalde ha notat algun canvi en el tractament de la gent envers la seva persona?

Resp. No n'he trobat, perquè sempre m'he franquejat amb tothom, sóc bastant obert i la gent inclús, em detura per preguntar per les coses del poble e de l'Ajuntament.

6ª -- Com voldria que fos Artesa com a poble ideal, urbanísticament i com a comunitat social?

Resp. Tothom voldria les coses millors pel seu poble, a mi em preocupa la cultura i crec que el nivell cultural que té Artesa és bastant bo i encara voldria que millorés, per això totes les propostes referents a cultura tenen el meu vist i plau. En quant a Urbanisme estem esperant les normes subsidiàries que solventaran molts problemes de carrers i d'habitatge.

7ª -- Quan us vàreu presentar com a candidat, teníeu algun projecte especial (no reflectit en el programa) a relitzar si éreu elegit alcalde?

Resp. Res no tenia pensat, ja que no m'en vaig adonar que era Alcalde fins que em vaig veure a dins.

8ª -- La victòria de l'"Entesa Artesenca" (candidatura que vos encapçalaveu) per pocs vots (27 en concret) us a va premetre ésser elegit alcalde, malgrat això la vostra

candidatura només amb tres regidors, enfront dels altres sis que formen la totalitat de nou regidors del Consistòri, no és prou tota sola per a governar l'Ajuntament. Per això li preguntem: Com veieu les diferents forces polítiques que formen l'actual Consistòri?

Resp. Amb moviment de mans ens contesta convençut i content: al meu criteri hem unit l'Ajuntament, hem deixat la part política de partit per donar pas a les diferents opinions com a persona. Som 9 batlles o nou regidors, això em fa molta il·lusió per tirar endavant qualsevol projecte.

9ª -- Creiu que el poble està satisfet dels serveis que rep de l'Ajuntament (aigua, enllumenament, escombraries etc.)?

Resp. En general sí. Quant a l'aigua potable, ens hem trobat amb el problema del dipòsit, que s'està arreglant fent un drenatge i tapant les escletges i creiem que amb 15 dies estarà solventat. En quant a la llum que dies passats se n'anava sovint, el problema es de la xarxa elèctrica que ens ve d'Ulldemolins i quan allà hi ha tronada ens quedem a les fosques, també els pals són vells. S'ha pensat parlar amb la Companyia perquè ens resolgui el problema, si aquesta no ens fa cas, cridarem els veïns per prendre altres mesures.

Per millorar el servei de recollida de la brossa, s'ha fet un tanteix al poble per saber l'opinió de la gent. També, preparat per l'Ajuntament anterior aviat es durà a terme la realització de la claveguera del Passeig del Cementiri que arreplegarà l'aigua de tot el poble.

10ª -- Quins projectes més immediats té l'Ajuntament?

Resp. Com a projectes més immediats, a més de l'esmentat de la claveguera, Passeig del Cementiri, tenim l'omplidor de les botes de ensolfatar, el consultori per la practicant i bones prespectives per arranjar les escoles. També serà aviat un fet l'escorxador i la tanca del camp de futbol.

11ª -- Hem sentit dir, i fins i tot se n'ha parlat en un Ple que l'Ajuntament té la intenció de comprar el pati de la vella Abadia això és cert? Si és així, per a quina finalitat i amb quines condicions?

Resp. L'Ajuntament no ha parlat res de comprar. Sí que s'ha fet gestions amb el Bisbat per fer un canvi amb la casa de la plaça arranjada com a vivenda pel mossen. Encara no hi ha res enllestit s'ha de fer primer un estudi dels costos i parlar amb el poble si es convenient o no aquest canvi. Allí hi prodria haver la Llar dels Jubilats, una sala d'barjo pel jovent, i altres coses, que per la seva realització tendríem un ajuts fins al 75% del cost de l'obraa.

12ª -- També hem sentit parlar d'alguna cosa que es vol fer al Dipòsit Vell, què hi ha d'això?

Resp. El dipòsit vell està net i té corrent elèctric per poder visitar-lo; i he demanat a la Comissió de Cultura que pensin el que es podria realitzar allí. Tots els arquitectes que he acompanyat han coincidit en la grandiositat de l'obra.

Ens vam acomiadar quedant d'anar a veure el dipòsit vell el proper diumenge. Això ferem i sense ésser arquitectes també quedarem bocabadats.

ACLARIMENTS HISTÒRICS

El butlletí de la Femosa agost-setembre de l'any 1983, amb l'apartat "full d'història" (el cens de l'any 1358). Es marquen desconexos dels diferents cens dins les terres d'Artesa, en una mateixa època.

Per més que jo disposi d'una bona voluntat d'exposar-ho amb senzillesa, possiblement serà poc explícit per a aquells senyors que no disposen d'amplis coneixements històrics.

El cens de l'any 1358, fet per Pere III el Ceremonio amb 29 focs, és un cens monacal.

El cens de l'any 1358, de J.M. Pons i Guri amb 35 focs és un cens de la Unió (unionista).

A més tenim un cens dels anys entre 1366 i 1370, per l'orde de Sant Joan de Jerusalem amb 29 focs, que és un cens senyorial, aquest no exposat per la Femosa.

A la ciutat de Lleida i els seus termes, per un privilegi de Ramon Berenguer IV l'any 1150, de jurisdicció especial sobre la noblesa i les institucions religioses, no els era permès d'adquirir pedrisos ni béns de mans dels repoblados. Això fa que el traspàs dels béns dels Temples després de la desolució de l'Orde no passaren d'immediat a l'Orde de Sant Joan de Jerusalem, fins l'any 1360. Aquest dret que no serà observat a partir del regnat de Pere III el Ceremoniós.

Les teories polítiques de l'edat mitjana són que

d'un principi teològic de la societat sobre la sobirania i el poder a les atribucions reals, que em donen molts pensaments i doctrines corresponents a la ciència política i social.

L'idea sobre la naturalesa i les atribucions del poder real, queden concretades al nostre país en la crònica de Jaume I, el caràcter que el Rei fou representant a Déu sobre la terra.

L'administració de justícia i la potestat legislativa abançant el temps l'evolució de les idees sobre l'origen de les sobiranies, naixen les lleis fonamentals de la monarquia basades en els costums.

Un moviment teòric-jurídic informat per el codi castellà de les "partidas" es produí a la cort real Catalana del segle XIV, que en fou el principal representant Pere III el Cerimoniós, aplicant el títol divuit de la segona partida a la tenença de castells. Enamorat Pere III de les "partidas" amb l'intent de generalitzar-les a fi de debilitar el feudalisme i enriquir el poder real.

Conclusió, el cens de Pere III inclou la població d'Artesa, i el de J.M.Pons i Guri inclou la població real secular i regular, del que avui és el terme d'Artesa.

Aquestes potencien aquella transmissió de paraula dels nostres avantpassats de l'existència del poble de Sant Miquel. Artesa sols n'era el senyoriu regular.

Sant Miquel la part secular i laica, amb les terres dels repoblados Miró Turvai, Arnau Gallart, etc.

R. Argiles

PER QUÈ, PER QUI ESCRIC

"Escric també, per a l'assasí, per a l'home que amb els ulls tancats es llença sobre un pit i menjà mort i s'alimentà i s'alça esbojarrat"
(V. Aleixandre).

Perquè sense cultura no hi pot haver revolució.

Escric per esclarir amb paraules la foscor que em preocupa.

Per amuntegar paraules que expressin tot allò que vull dir i que no sempre és fàcil.

Per a rebre també una resposta distinta a una mateixa pregunta.

Per alliberar-me d'un fet, imatge o idea que m'afecta i per tant hem preocupa.

De vegades per a rentar-me les mans, en coses que demanen un esforç solidari i sostingut i escrivint començo i acabo.

Per a una íntima satisfacció de fer-ho bé.

També per a fer la punyeta a determinada gent.

Per a neutralitzar opinions contraposades a les que jo defenso.

Perquè admiro tant qui ho fa bé, que voldria imitar-lo.

De vegades perquè m'ho demanen.

Perquè quan me'n vagi, als meus escrits hauré deixat part

del meu jo i en el temps que estan escrits l'evolució del meu pensament.

Per a descarregar la meua impotència en el bolígraf i l'agressivitat que d'ella es desprèn en una successió de frases.

I sobretot perquè m'agrada.

Escriu per a totes les persones del verb.

Per a solidaritzar-me amb tu que vols inútilment escariar-te la pressió a que et sotmet la vida.

Pel pagès que a força de treballar, no aconsegueix moures de lloc.

Per a l'home que ferint voluntàriament una trajectòria clara se'n penedeix a temps.

Per el botxí que servei incondicional de qui mana, posa el seu instint animal, iriu si l'amo riu i plora quan l'amo plora.

Per al covard, que s'amaga rera una calúnnia anònima i s'hi troba bé.

Per a l'envejós que en una nit de quart minvant i amb males arts, vol ensorrar descaradament l'adversari.

Per al que qualsevol estament, Govern u Organització ostenti el Poder i en faci una arma per a confondre el proïsme.

Per a tots els "Pilats" que tot hi saben que una causa els necessita, que és imprescindible la seva decisió, tanquen els ulls i xiulen al vent una cançó poca-solta.

Per a dir el que cal dir de la persona honrada i de la seva obra.

Per a tu que no veus de la mateixa manera els meus plantejaments.

Per a tu que quan veus la meua signatura a peu de pàgina, et veus obligat a donar-li el tomb.

Per a tu home que la lletra impresa et trenca el cap, l'esquives tot el que pots i per això no sabràs mai que escric per a tu.

I per a totes les persones, animals o coses que sense voler provoquen en mi una reacció efectiva.

Contra tots els dogmes i coses immutables, forjadores de petites bèsties totalitàries.

F. Domènech

*****

epi

JA ETS SUBSCRIPTOR DE

LA FEMOSA ?

DE SENYERA A DRAP DE CUINA

Quan pensem amb la poca gent que als anys seixanta es preocupava per la política en general, i més concretament per la política del nostre país, es fa difícil de creure que som allí on som, es clar que si volem filar prim i destriar el gra de la palla ens quedem amb el sac buit; i és que una cosa és estar polititzat i fer política i l'altra és enganxar-se a les sigles d'un partit i viure de la política. El mateix passa amb el nacionalisme, i és d'això últim que voldria parlar ara:

Als anys seixanta el mot nacionalisme no l'utilitzava ningú, els que eren de la "ceba" es deien, senzillament, catalanistes i amb això n'hi havia ben bé prou per a entendre's. Van venir temps millors i de catalanistes en va sortir per tot arreu, llavors va passar que la gent més concienciada pels problemes del país i veient que del mot catalanista se n'havia apropiat tanta i tanta gent només pel fet de ser del Barça (o per poca cosa més) va voler desmarcar-se de la majoria i es va aotoanomenar nacionalista, però, vet aquí que, després de la mort de l'últim dictador, tots els catalanistes van apropiarse, per qüestions de la moda, del mot nacionalista; tothom o gairebé tothom, després del 1975 es considerava nacionalista de tal manera que els vells catalanistes que després van dir-se nacionalistes ara s'hauran de dir independentistes per a diferenciar-se de la multitud que confon nacionalisme amb menjar pa amb tomata (i no vull dir amb tomaquet perquè no és

d'aquesta manera com ho diem a Ponent) o posar la bandera de Catalunya al balcó els dies de festa. El bo del cas, és que per a molts, el dir-se nacionalista és la culminació de les seves aspiracions.

A vegades fa angúnia d'adonar-se del que són capaços de fer molts d'aquets nacionalistes per a subratllar el grau de de la seva catalanitat o patriotisme, i el bo del cas es que aquesta gent actua així de bona fe, de tan bona fe que no s'adona que són explotats de mala manera per comercians que, sense escrúpuls, es dediquen a vendre tota mena de productes, posant-los com esquer les quatre barres de la nostra bandera.

Si fem el recompte de les coses que hom compra només pel fet que porten estampats els colors de la senyera quedarem esglaiats, i ací cal preguntar-se: Es que el símbol de la nostra pàtria que és, en teoria, allò més sagrat que tenim pot fer-se servir com a reclam publicitari per a vendre qualsevol mena de producte? A què treu a cap portar uns alàstics amb les quatre barres o anar a la platxa amb una tobollola que sembla una bandera catalana?. Juguem amb els nostres símbols com si juguessim a sempeques i llavors davant d'aquest poc respecte per a les nostres encara volem autoanomenar-nos nacionalistes.

Seria bo que ens deixéssim de cintetes, clauers, cendrers i altres punyetes i ens dediquéssim, si realment ens considerem nacionalistes, a fer país, a reivindicar els nostres drets i a llegir i comprar llibres en català per a potenciar la nostra cultura. Tot el demés, la resta, és superflu i no serveix per a res més que per a desvirtuar la nostra personalitat i per a aigualir els nostres drets com a poble que aspira a assolir les plenes llibertats nacionals.

POESIA

AL COMANDANTE, DES DELS SETZE ANYS I UN DIA DE LA SEVA MORT

"Ra, ta, ta, ta, ta, que era mentira,
que se acabaron las guerrillas"

(V. JARA)

I un dia com ahir t'assassinaren che,
a tu que volies néixer flors
de la punta la baioneta...
i somniaves una pàtria, lliure per a tothom,
a tu que cercaves l'impossible,
també et mataren.

"I cal ésser imprescindible per a no morir"
justament com tu, che
justament com tu,
que al morir sota les bales,
com Prometeu, ens apropiaves una mica més
la flama llibertària.

Que ningú escrigui cap epitafi sobre la teva tomba!
que ningú gosi balancejar el mocador dels adeus !
que ningú deixi rodar una llàgrima,
per tu che !
no pas per tu !

amb el fusell dels que anem cercar cal la lluna plena
la matinada utòpica que ens aixequi lliures.
No hi ha repòs,
no hi ha temps pel desencís en la terrible lluita.

Però el teu somni "Che",
avui que ja fa setze anys i un dia,
sembla quelcom més trist;
perquè nosaltres també et plorem
en aquest món mesquí que no acabem d'entendre;
perquè febles i covarts escrivim també el teu epitafi,
amb l'expressió trista dels vençuts,
dels que no han sabut agafar el teu fusell,
com si et matéssim ja per sempre.

A Ernesto Guevara, el comandante,
des dels setze anys i un dia de la seva mort,
la teva mort,
la nostra mort.

(Artesa 9-10-1983)

F

coneguem la nostra fauna

Seguint amb la voluntat de millorar aquesta revista, de fer-la cada vegada més atraent, de contingut variat i amé, iniciem en aquest número un espai per a parlar de la nostra fauna i vegetació; de tots aquells animals i plantes que creixen i viuen entre nosaltres i que, malauradament, per la maquinària, els pesticides i la nostra poca sensibilització fa que cada dia hi hagi més pocs exemplars. Per exemple: seria difícil de trobar en tot el terme mitja dotzena de roures i una cinquantena d'alzines, la llúdriga ja fa anys que ha desaparegut dels tolls de la Femosa i de perdis n'hi queda tres volades i d'òlives potser es podrien comptar amb els dits de les mans. D'altres espècies, però, s'han afincat al terme creant nodrïdes colònies con és el cas dels coloms i dels estornells.

Amb aquest espai volem fer conèixer, una mica més bé, als lectors de LA FEMOSA, un per un tots els animals que encara avui es poden trobar, sortin a passejar pel terme, i de totes aquelles menes d'herbes que pels seus caràcters se'ls atrebuïx propietats curatives i fins i tot màgiques.

Per a començar presentem un inventari (que no pretèn ser exhaustiu, ni d'un bon tros) dels animals i plantes que encara existeixen prop de nosaltres:

MAMIFERS-- la guineu, el taixó, la llebre, el conill, l'eriçó, diferents menes de rates i de ratolins, la rata saltarda (que no és una rata), la mostela, el tau, la musaranya, el mulisec, o murisec...

OCELLS-- ací tenim la més llarga llista d'animals que viuen o freqüenten el terme. N'hi ha que viuen tot l'any entre nosaltres i altres, però, venen només a l'estiu o a l'hivern. Com que la llista seria massa llarga citem només els més coneguts:

OCELLS NOCTURNS-- el mussol, l'óliba, el xut, ocasionalment el duc. També són moixons de nit el siverlic i el saboc (aquests dos últims només vénen a criar a l'estiu).

OCELLS DIURS SEDENTARIS-- el pardal, la garsa, el pinzà, la carderola, el cuissider, la cogullada, la perdiu, la gallineta d'aigua, entre molts d'altres.

OCELLS QUE VENEN A L'ESTIU-- l'oreneta, el roquerol, la falsilla, l'oriol, l'abellerol, la poput, el cocut, la guatlla, la xurra, la gralla boixa (o verda) el rossinyol el cobatxo, etc.

OCELLS QUE VENEN A PASAR L'HIVERN-- l'esturnell (encara que ara ja n'hi ha molts que es queden tot l'any) el tort, la merla, ocasionalment ànecs etc.

REPTILS-- Dins dels rèptils tenim les serps d'aigua i les de terra, entre aquestes últimes hi ha l'escurçó que és l'única serp verinosa de les nostres contrades, tenim una única espècie de llangardaix, però, de tres a quatre menes de sangartilles i dos menes d'esquixarrobes (dragons).

AMFIVIS-- dis d'aquest grup tenim les granotes i els gripaus

PEIXOS-- Gràcies a la contaminació no queda cap mena de peix de les espècies autòctones que hi havia a les tolles del riu Femosa, però que algunes han sobreviscut en basses i pantans de rec com són la carpa i la bragra (madrilla).

MOLUCS-- Al terme hi viuen dos menes de caragols d'aigua i una petxina, dos menes de llimacs i onze de caragols de terra.

Com a components de la nostra fauna no podem oblidar els d'artròpodes o animals articulats que es divideixen en quatre grans grups, cadascun dels quals a la seva vegada consta d'una infinitat de famílies o de menes; dins dels artròpodes hi ha els CRUSTACIS, els ARACNIDS, els MIRIÀPODES I ELS INSECTES.

LA FLORA O VEGETACIÓ

Entre els arbres del país tenim l'alzina, el lladoner, l'om la freixe, el vern, aubi, el xop, el salze, el gatell la figuera borda etc.

Entre les mates hi ha; el timó, boix, l'escurnol, el ginebre, el coscoll, la gavernera, l'esbarzer entre d'altres.

I entre les herbes més corrents i per citar només algunes aromàtiques hi ha; l'äpit d'aigua, la majola (camamilla), la menta l'espíjol, el fenoll, la ruda (aquesta d'olor repelent) la julivarda etc.

Com ja hem dit al començament d'aquesta llista d'animals i plantes que viuen al terme d'Artesa, n'anirem parlant a cada número de LA FEMOSA i així, poc a poc ens anirem familiaritzant amb el nostre entorn ecològic.

JA FA VINT ANYS

Enguany ha fet vint anys de la creació de la primera agrupació cultural d'ençà del 1936. L'Agrupació Cultural i Recreativa "La Primavera" que del 1912 havia treballat per la cultura i l'esbarjo a Artesa no va poder sobreviure a la Guerra.

Encara que el caliu cultural a Artesa no es va estroncar mai (recordem que funciona el "Cuadro Escénico" que dugué el teatre a Artesa a molt alt nivell, l'"Esbar Dansaire" que fou el primer i únic intent, fins ara, de ballet popular, i també més o menys funcionà un Centre Excursionista) no hi hagué una agrupació que aglutinés tots els esforços i inquietuds culturals. Calgué esperar fins el 1963 (quan tots els altres grups ja feia anys que s'havien desfet, només funcionava l'Agrupació "Jovenívola" que, d'antuvi i per influències de la "cultura" oficial s'intentés d'anomenar "Organización Juvenil").

En concret era el trenta-u de març del 1963 quan en Piñol convocà la primera reunió de joves per a la formació de l'agrupació i el dotze de maig del mateix

any s'elegeix la Junta que hauria de coordinar totes les activitats. L'Agrupació "Jovenívola" inatal·là el seu local social a la Biblioteca de l'Hogar del Productor". Des d'allí menà tota mena d'activitats fins a la seva clausura, per les Autoritats Locals el setembre del 1966, a conseqüència d'un article aparegut al seu butlletí "La Meuca" el mateix mes de setembre.

Copiem del butlletí del mes de març de 1966 la llista d'activitats que la "Jovenívola" havia dut a cap fins a llavors, la llista és aquesta:

EXCURSIONS- A Balaguer-Camarasa, a Montserrat (dos dies), a la Passió de Cervera, al Mas del Colom, a Salou, a Saragossa-Monestir de Pedra (dos dies), a Poblet-Santes Creus, a Comarruga i a Sellers.

ESPORTS- Durant tres anys organitzà el futbol de la Festa Major (recordeu que en aquelles dates no hi havia camp de futbol, el qual s'improvisava en un bancal de rastoll que deixava el Magí del Falguera), durant dos anys bàsquet per la Festa Major, i un any la cursa ciclista i els primer campionat d'escacs que s'acaba a Artesa.

ACTES CULTURALS- Tres exposicions, de tema lliure, en tres Nadals consecutius, dos cursets de llengua catalana, dues parades del llibre català, tandes de conferències (al butlletí no hi diu ni quantes ni quines), el primer campionat local, de pessebres, un concurs-exposició literari, l'obra de teatre "Jo seré el seu Gendre", i durant dos anys la cavalcada del reis. A més a més.

tinguê cura de la Biblioteca la qual augmenta amb nous títols, més de cinquanta.

Creiem que L'Agrupació "Jovenivola" va ésser l'inici o el punt de partida de la recuperació del català de cara a llegir i a escriure en català, de la recatalinza-
ció, doncs; del poble i que sense l'experiència d'aquesta agrupació artesenca, avui no existiria "La Femosa" i potser el panorama cultural del nostre poble seria tan castellanitzat que ens en lamentariem.

Vint anys no han passat en va, i encara que no som allí on ens agradaria de ser, déu-ni-dó de la feina feta.

Agrupació JOVENIVOLA

CARNET N.º .....

N .....

ARTESA DE LLEIDA

de ..... del 19 .....

FABRICANTS DE VIRGINITATS

L'altre dia vaig llegir al diari un article que parlava de la restauració de virgos que es practica a França sobre dones estrangeres, que mogudes per la por en no haver arribat verges al matrimoni se sotmeten a senzilles operacions de reposició de l'himen. Aquesta operació, deien els metges, la feien per raons purament humanitàries. Deixant de part el cinisme de declarar humanitàries unes raons que costaven de 19.000 a 85.000 pts. Aquesta restitució de la virginitat anatòmica, em fa pensar en tot un seguit d'aburditats i contradiccions, comprensibles només entre els animals dits racionals i entre el seu amuntegament formant societats. Sovint el desenvolupament de la ciència en general i de la medicina per aquert particular, ens permet de gaudir d'un seguit d'arguments que reforcen el nostre posar en dubte arcàis i dogmatitzats postulats morals, malgrat que, i com en aquest cas, estiguin encara vigents i plenament arrelats.

Així doncs avui, i gràcies a l'avenc progre

progressiu de la ciència, la dona podra "presu--
mir" de virginitat sense haver de renunciar a re-
lacions sexuals i altres mundans plaers. I si
m'apureu més, podrà tenir un o deu fills i con-
tinuar essent tant verge com quan tenia dos anys
Llavors penso jo, quin mèrit (dic mèrit per dir-
ho d'alguna manera) té avui ésser verge, fora de
les 19.000 pts. que és el preu mínim de l'opera-
ció ?

Ah ! quants candaus ! quants cilicis ! ahir
ferèstecs vigilants de la castetat femenina, són
ja inútils pels gelosos marits i per a les rec-
tes exigències inquiritorials dels sacerdots i
que a partir d'ara i malgrat tot, hauran de po-
sar en dubte per sistema la provada virginitat
fisiològica de la dona en qüestió. Com s'ho fa-
ran ? Seguiran advocant pels terribles torments
i les flames infernals de l'altra vida? o exigi-
ran una cartilla on constin totes i cadascuna de
les seves intervencions quirúrgiques, sense sal-
tar-se ni les il.legals?

Però quanta morbositat hi ha encara aviada!
A l'Iran del Jomeini, per exemple, diuen que la
pèrdua de la virginitat pot conduir a la dona in-
clús a la pena de mort, o l'Argèlia, al Marroc i
d'altres països africans, les dones temen per la
seva integritat física en mans del pare o del fu-
tur marit. La dona sol ésser com tantes vegades,
l'objecte on s'acarnissen amb més força aquest

tipus d'exigències. Malgrat que l'home tampoc s'hi escapa, un exemple prou il·lustratiu seria el d'aquell jove cubà del Palmar de Troia que s'arrencà els testicles per tal d'estar en estat més pur.

l hom que després de tot no deixa d'estar caufós i no acaba de veure clar tot aquest interès de sacerdots i altres vestals a mantenir per totes passades, ja sigui sota amenaça física i/o ètica, la flama de l'estat virginal dels altres, no pot fes res més sinó fer el que bonament li dongui la gana, sotmès sempre, està clar al més estricte i ordenat respecte envers els altres.

Mentre, el Sant Pare en un encontre amb bisbes nordamericans, afirmà el caràcter indisoluble del matrimoni, condemnà les relacions premaritmonials, rebutjà l'ordenació de les dones i demanà als bisbes que no callessin l'impopular veritat que el control artificial de la natalitat en contra la llei de Déu.

Perquè no s'inventaran els científics una màquina, una vacuna, o el que sigui, per tal que una vegada per totes ens deixin en pau, perquè cadascú pugui ésser, sense trabes de cap mena, senzillament ell mateix.

F. G.

FULLS D'HISTÒRIA

EL FOGATGE D'ARTESA DEL 1553

El senyor Josep Iglèsies, gran coneixedor i tractadista de la demografia de Catalunya, en el seu llibre "Un fogatge de 1553", publicat per la fundació Vives Casajuana, Barcelona 1981, a la pàgina 352 del volum segon, hi inclou el fogatge d'Artesa de l'any esmentat. Aquest fogatge ens dóna una dada de 40 focs pel nostre poble, que si compareu amb les dades del segle XIV, publicades en aquestes pàgines el mes passat, veureu que l'augment, en quasi dos-cents anys, és gairebé insignificant.

Aquest cens de 1553, com el que publicavem el mes passat, és interessant, a part de les dades que aporta pel coneixement demogràfic, perquè ens dóna els noms dels caps de casa d'aleshores; observeu que amb els quatre-cents trenta anys que hi ha entre la data en què es confeccionà el fogatge i l'actualitat, s'ha donat a Artesa un canvi total de cognoms.

Els noms dels caps de casa del cens són els següents:

M^a. Salvador Gombau Vicari esta a soldada

Pere Joan Ribes

March Ferrer

} jurats comparents

Bertomeu Ferrer

Bertomeu Gavas

Pere Torres

Pere Balestar

Phelip Balestar

Joan Gavas

Bernat Gavas

Joan Ribes

Guillen Peyro

Joan Riguer

Joan Miquel

Jaume Borrás

Miquel Triguel

Miquel Borrás, mayor

Miquel Massot

Simon Torgual

Antoni Gallart

Gabriel Massot

Steve Giner

Joan Gallart

Bernat Borrás, menor

Joan Balester

Salvador Borrás Texidor

Joan Gavas, menor

Joan Massot

Bernat Pere Andreu

Miquel Borrás, menor

Pere Ferrer

Miquel Peyro

Joan Gavas, sastre

Joan Cardà

Bernat Borrás alias Sonder

Bernat Borrás de Pobilla

Bertran Barrera

Pere Armengol

Joan Ferrer

Joan Ribes

Berthomeu Martell

J.R. Gallart

BARBARISMES

ES DIU

S'HA DE DIR

Estar en Babia

Estar a la Lluna - no
estar al cas

Baix el punt de vista

Des del punt de vista

Una baldosa

Una rajola - Llosa

Està atolondrat

Està atabalat

L'avió passà a ras de
terra.

L'avió passà arran de
terra

Que es fastidia

Que es fastiguegi

Hasta luego

Fins després

Hasta la vista

A reveure

No hi ha dret

No s'hi val

Es un toston

Es una llauna

Tot lo mes un pam

A tot allargar un pam

Treu la taula

Despara la taula

M'has xafat

M'has aixafat

He comprat una
xutxeria

He comprat una bagate-
1.1a

Esta xupat de cara

Està xuclat de cara

BIBLIOGRAFIA:

"Vocabulari de Barbarismes"

E. Figueras R. Poch , Manuals lingüistics Barcino

MOTS ENCREUATS

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

HORITZONTALS

- 1.- Regió meridional de la Península Ibèrica. 2.-Preposició. Organització de Nacions Unides. Consonant que pluralitza. 3- Banús, fusta dura i pesada. Quan entra la pilota a una porta. 4.- Qualitat se sonor. 5.- al revés, cursa d'embarcacions a vela o a rem. Nom de lletra. 6.- Consonant. Natural d'un país europeu. Consonant que vol dir casa. 7.- Al revés nota musical. Objecte, eina. 8.-La part posterior d'una cosa. Vocal. 9.- Posar en un racó, apartar.

VERTICALS

1.- Que té una pena, un pesar, femení. 2.- Fill d'un germà o d'una germana. Torre alta amb un llum que serveix per a guiar als navegants. 3.- Treure d'un terreny humit l'excés d'aigua fent que s'escorri per canals, canonades atc..Consonant repetida. 4.- Vocal. Comarca catalana amb capitap a Balaguer. 5.- Article molt usat a Lleida. Completament sec. 6.- Fregar, especialment amb oli. Soroll que segueix al llamp. 7.-Al revés, que cedeix fàcilment a la pressió. Tall fet a alguna cosa com a senyal. 8.- Vocal. Criat, servidor, majordom. Vocal. 9.- La primera carta. Que produeix una tenció.

SOLUSIO

VERTICALS

1- Andalusia. 2- Per. Onu. S. 3- Eben. gol. 4- Sonoritat. 5- Atager. Ce. 6- R. Rus. can. 7- Af. estris. 8- Barrera. 9- Arraconar.

HORIZONTALS

1- Apesurada. 2- Nebot. Far. 3- drenar. RR. 4- A. Noguera. 5- Lo. Ressec. Ungir. Tro. 7- Tous. Cran. 8- I. Lacai. A. 9- As. Tensor.

SOPA de LLE- TRES

S	E	T	E	L	C	I	C	I	B
C	U	C	A	N	Y	E	S	O	G
A	R	U	T	N	I	P	E	T	N
T	N	E	B	I	R	I	L	K	O
F	O	C	S	O	V	X	O	J	P
I	U	A	C	S	E	P	S	C	G
R	I	T	K	M	D	A	S	B	N
L	L	A	B	D	E	T	A	A	I
T	A	X	I	O	L	L	C	N	P
A	D	A	T	A	L	A	C	O	X

Dins d'aquest recuadre ni pode-ho trobar 12 ACTES organitzats per la FESTA MAJOR d'ARTESA DE LLEIDA , 1983

PISTA ===

VEDELL
PESCA , CASSOLES , BALL , FUTBOL , FOGS , XOCOLATADA
TIR , BICICLETES , PINTURA , PING PONG , CUCANYES

